

Proloog

*Commewijne, nabij Fort Nieuw Amsterdam,
oktober 1870*

Langzaam week het diepe duister uit de vroege ochtendhemel. Boven de rivier hing een dunne mist. Het regelmatige klotsen van het water tegen de met keien bedekte wal klonk sussend als een wiegelied, ongestoord stromend met de tijd.

In het struikgewas aan de oever ontwaakten de vogels, druk tjlpend in de ochtendschemering.

Verder weg, op de plantages, werden in de kleine huisjes van de arbeiders de lampen ontstoken, zwakke lichtvlekken tussen het overvloedige gebladerte. Bij het schijnsel van *kokolampu* en koolpot kleepte men zich aan en werd zwarte thee gezet. De geur van brandende houtskool hing in de lucht, er klonken gedempte stemmen. Een haan kraaide en kreeg antwoord uit naburige kippenhokken.

In Fort Nieuw Amsterdam, op een steenworp afstand van de rivier, was het nog stil. De soldaat die wacht liep op de bastions, gaapte hartgrondig. Hij verlangde naar zijn bed. Met slaperige ogen tuurde de man naar de dijk. Was daar iets aan de gang? Hij haalde een kijker uit zijn zak. Ingespannen tuurde hij naar de bewegende lichtjes die plotseling waren verschenen.

Het schelpenpad langs de dijk knerpte onder de voetstappen van een vroege wandelaar. Zijn olielantaarn wierp een deinend schijnsel op de weg, slingerend op de cadans van zijn passen. Maar hij was niet de enige, opeens doken er meer mensen op en klonk er geanimeerd gepraat. Twee meisjes, gekleed in gesteven japonnen, hun hoofden bedekt met strooien hoeden. Ze werden vergezeld door een bebrilde jongeman in een donker jasje met vilthoed en een paar knechten.

Ze liepen naar de kleine visserssteiger, waar de knechten roeispanen pakten en een bootje bemanden. De kleinste van de twee kleurlingenmeisjes daalde de loopplank af en stapte voorzichtig in de boot, waarbij ze haar lange rokken iets optilde.

Het andere meisje liep rusteloos op de dijk heen en weer. Ze droeg een blauwe jurk en haar platte hoed hing op haar rug aan bengelende linten. Ze liet haar blik dwalen van de bastions naar de plantageweg, alsof ze nog iemand verwachtte.

Toen klonk het gehinnik van een paard, en ratelende wielen. Een kar kwam de dijk opgereden, een paardenwagen die normaal voor goederenvervoer diende. Maar op de bok zat nu niet de voerman, maar een creoolse jongeman met een waardige houding, keurig in een pak en met een hoge hoed op. De knechten traden hem met respect tegemoet.

De man liet zijn paard stoppen zodra hij het meisje zag. Ze spraken kort met elkaar en toen overhandigde de jongeman haar een tas die ze om haar schouder hing. Vervolgens ging ze gehaast op weg naar de sluis die zich in de verte tegen de grijze hemel aftekende.

De man keerde de wagen en vertrok in omgekeerde richting, naar het eerste bastion. Tegelijkertijd zette ook de roeiboot koers naar het bastion. Voor de roeiers in de boot was het zwaar werk; zij moesten tegen de stroom in roeien.

De wagen was er het eerst, de boot legde enige tijd later aan. De

passagiers stapten niet uit, het paard bleef geduldig op de weg staan terwijl de jongeman boven op de bok wachtte, en het bootje op de maat van de golven deinde.

Er hing een zekere spanning in de lucht. Vogels tjrpten verwachtingsvol, de nachthemel vervaagde, roze strepen gloorden aan de horizon. Talloze *blawforki's*, *grietjebies* en vinkjes kwamen nu uit hun schuilplaatsen tevoorschijn en hipten en kwetterden bedrijvig tussen de takken. Het zou niet lang meer duren voor de kikkers zich verscho- len en de hagedissen tevoorschijn zouden komen, de zon kwam op.

Plots raasde, ratelde en knetterde het door de lucht. Reigers wiekten in paniek uit het struikgewas op, het paard steigerde. De jongen hield het dier stevig in bedwang, sprak het kalmerend toe. De mensen in de boot wendden hun gezicht in de richting van de sluis.

Een aanhoudend geplof werd luider en luider, naderde de dijk.

Toen, nog voor de bron van het geluid goed en wel in zicht was, hief het meisje bij de sluis haar arm op. De knal van een pistoolschot daverde, gevolgd door klapwieken en kreten van wegvliegende vogels.

Het was begonnen. En het leven zou nooit meer hetzelfde zijn.

Paramaribo

Een nieuw tijdperk

Paramaribo, juni 1870

Daar was het weer, een zachte zoemtoon. Eentonig hummend, roezig makend in de warmte van het naderende middaguur. Een gonzende ondertoon waar het dominante stemgeluid van juffrouw Williams gemakkelijk overheen ging, maar nadrukkelijk genoeg om Alexandra overeind te doen schieten. Speurend keek ze rond om te bepalen waar het geluid vandaan kwam.

‘Combien vous demandez pour cette horloge?’ dicteerde juffrouw Williams de klas. Haar hakken klonken dof op de houten vloer, terwijl ze voor de klas heen en weer paradeerde en beurtelings haar boek en haar leerlingen inspecteerde. Haar bruine haar keurig opgebonden, de lange grijze jurk met sobere strik onberispelijk, een voorbeeld voor de meisjes.

Iedereen werkte rustig door. Alexandra boog zich weer over haar werk. Het geluid was weg. Misschien had ze het zich verbeeld.

De klas was in landerige meegaandheid gedompeld. Werktuigelijk krasten de pennen over het papier terwijl juffrouw Williams de zinnen

van het Franse dictee voordroeg. De middagwarmte deed zich al gelden en hier en daar werd heimelijk aan rokzomen gesjord of ermee gewapperd, om wat lucht toe te laten tot het ingepakte lijf. Wie het geluk had in de buurt van een raam te zitten, kreeg het zuchtje wind mee, nauwelijks sterk genoeg om de bladeren van de grote manjaboom op het binnenerf te doen bewegen.

Alexandra voelde zich rusteloos, ze had genoeg van de saaie Franse taaloefeningen. Haar gespitse oren vingen de geluiden op van alledag: de vogels die buiten naar elkaar floten, de stemverheffing van een lerares uit het lokaal beneden, roepend om orde in de klas. En binnen: het geritsel van lagen dameskleding, het onregelmatige getik van pen- en pennen die in inktpotten werden gedoopt, een verholen zucht soms. En dat vreemde gezoem weer.

‘Mmmm... Mmmm... Mmmm...’

Ja, maar nu wist ze het zeker! Alexandra rechtte haar rug en stootte haar vriendin aan. ‘Josephine!’ siste ze.

Op het zwarte schoolbord stond de tekst al voor gespeld, dus niemand hoefde zich erg in te spannen. Maar dat was geen excuus om weg te sukkelen. Alexandra schopte onder de schoolbank tegen de schoen van haar vriendin.

Josephine lag onderuitgezakt met haar hoofd op haar arm op het tafelblad en pende slordig de zinnen over zonder naar juffrouw Williams te luisteren. Haar schouders lagen bijna op gelijke hoogte met haar ellebogen. Ja, zij wel, dacht Alexandra jaloers, terwijl ze aan haar benauwende korset friemelde, dat haar in rechte houding dwong.

Jo in haar losse artistieke japon werd niet gehinderd door de stijve baleinen van een korset, zoals de meeste vrouwen en meisjes uit hun kringen droegen. Waren háár ouders maar net zo ruimdenkend. Maar nee, een korset gaf een vrouw karakter, vond Alexandra’s moeder. Een rechte houding toonde discipline en standvastigheid. En het ergerlijke

was dat haar moeder nog gelijk kreeg ook, zoals Josephine daar lui over het tafelblad hing.

Zich van geen kwaad bewust zoemde Josephine met gesloten lippen haar melodeloze lied. 'Jo!' fluisterde Alexandra nu iets dringender en schopte nogmaals onder de tafel. Josephine keek op.

'Watisser?' vroeg ze. Alexandra sloeg haar ogen ten hemel. Hopeloos!

Op dat moment klonk juffrouw Williams' verlossende woord: 'Meisjes, het is tijd. Vergeet jullie huiswerk niet! Morgen meenemen!'

Er klonk geschuifel in de banken, geritsel van papieren, het gekraak van stijf gesteven rokken, gevolgd door het gestamp van vele paren schoenen, meisjes die zich opgelucht uit de donkere klaslokalen naar buiten haastten, het zonlicht tegemoet.

De lerares keerde zich naar Alex en Jo. 'Kom eens hier, Alexandra.'

Alexandra draaide zich verwonderd om. Jo haalde haar schouders op en mompelde: 'Ik wacht wel beneden.'

Juffrouw Williams rommelde in de papieren op haar bureau, met haar rug naar Alexandra gekeerd. De over haar oren opgerolde vlechten, stevig met spelden in twee knotten vastgezet, waren zelfs aan het eind van de schooldag niet uitgezakt. Alex staarde naar het achterhoofd van de adjunct-directrice, waar de strakke verticale scheiding het dikke bruine haar in twee helften verdeelde, wat haar onder de leerlingen de weinig flatteuze bijnaam 'Pir' Bille' had opgeleverd.

Juffrouw Williams keek op en begon: 'Alexandra, volgende week donderdag krijgen we een gast op school, een spreekster uit Nederland. Zij zal een voordracht houden over "De rol van de vrouw in de hedendaagse maatschappij". Het zou aardig zijn als ook een leerlinge zou spreken, als een gebaar naar onze gewaardeerde gast. Wat denk je ervan?'

Alex voelde zich warm worden van trots. 'Moet ik spreken voor de school?'